

15.4.2025 Suuri viikko. Suuri tiistai.

Aamupalveluksen evankeliumi

"Silloin fariseukset menivät neuvottelemaan keskenään, miten saisivat Jeesuksen sanoistaan ansaan. He lähettivät hänen luokseen opetuslapsiaan yhdessä Herodeksen kannattajien kanssa. Nämä sanoivat: "Opettaja, me tiedämme, että sinä puhut totta ja opetat Jumalan tietä totuuden mukaisesti. Sinä olet ihmisistä riippumaton etkä tee eroa heidän välillään. Sano siis meille, mitä mieltä olet: onko oikein maksaa keisarille veroa vai ei?" Mutta Jeesus huomasi heidän kieroutensa ja sanoi: "Te teeskentelijät! Miksi te yritätte saada minut ansaan? Näyttäkää sitä rahaa, jolla maksatte veronne." He ottivat esiin denaarin. Jeesus kysyi heiltä: "Kenen kuva ja nimi siinä on?" "Keisarin", he vastasivat. Silloin Jeesus sanoi heille: "Antakaa siis keisarille mikä keisarille kuuluu ja Jumalalle, mikä Jumalalle kuuluu." Kuullessaan tämän he hämmästyivät. He jättivät Jeesuksen rauhaan ja lähtivät pois. Samana päivänä Jeesuksen luo tuli saddukeuksia, jotka kieltävät ylösnousemuksen. He esittivät hänelle kysymyksen: "Opettaja, Mooses on sanonut: "Jos mies kuolee lapsettomana, hänen veljensä tulee naida leski ja hankkia jälkeläinen veljelleen. Keskuudessamme oli seitsemän veljestä. Vanhin heistä meni naimisiin, mutta kuoli, ja koska hänellä ei ollut lapsia, leski jäi hänen veljelleen. Samoin kävi toiselle veljelle, niin myös kolmannelle ja lopulta kaikille seitsemälle. Viimeisenä kaikista kuoli nainen. Kenen vaimo hän on oleva ylösnousemuksessa? Hänhän on ollut naimisissa heidän jokaisen kanssa." Jeesus vastasi heille: "Te kuljette eksesissä, koska ette tunne pyhiä kirjoituksia ettekä Jumalan voimaa. Ei ylösnousemuksessa oteta vaimoa eikä mennä vaimoksi. Ylösnousseet ovat kuin enkelit taivaassa. Mutta ylösnousemuksesta puheen ollen – ettekö ole lukeneet, mitä Jumala on teille sanonut: "Minä olen Abrahamin Jumala, Iisakin Jumala ja Jaakobin Jumala"? Ei hän ole kuolleiden Jumala, vaan elävien." Kun väkijoukko kuuli tämän, se oli ihmeissään hänen opetuksestaan. Kun fariseukset kuulivat, että Jeesus oli tukkinut saddukeuksilta suun, he kokoontuivat neuvonpitoon. Sitten yksi heistä, joka oli lainopettaja, kysyi Jeesukselta pannakseen hänet koetukselle "Opettaja, mikä on lain suurin käsky?" Jeesus vastasi: "Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi. Tämä on käskyistä suurin ja tärkein. Toinen yhtä tärkeä on tämä: Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Näiden kahden käskyn varassa ovat laki ja profeetat." Fariseusten ollessa koolla Jeesus kysyi heiltä: "Mitä te ajattelette Messiaasta? Kenen poika hän on?" He vastasivat: "Daavidin." Silloin Jeesus kysyi: "Miksi Daavid sitten Hengen innoittamana kutsuu häntä herraksi? Hän sanoo: - Herra sanoi minun herralleni: Istu oikealle puolelleni. Minä kukistan vihollisesi, panen heidät jalkojesi alle. Jos kerran Daavid sanoo Messiasta herraksi, kuinka Messias silloin voi olla hänen poikansa?" Kukaan ei pystynyt vastaamaan hänelle, eikä yksikään siitä päivästä lähtien enää rohjennut kysyä häneltä mitään. Sitten Jeesus puhui

väkijoukolla ja opetuslapsilleen: ”Mooseksen istuin on nyt lainopettajien ja fariseusten hallussa. Tehkää siis niin kuin he sanovat ja noudattakaa heidän opetustaan. Älkää kuitenkaan ottako oppia heidän teoistaan, sillä he puhuvat yhtä ja tekevät toista. He köyttävät kokoon raskaita ja hankalia taakkoja ja säilyttävät ne ihmisten kannettaviksi, mutta itse he eivät halua niitä sormellaankaan liikauttaa. Kaiken minkä tekevät he tekevät vain siksi, että heidät huomattaisiin. He käyttävät leveitä raamatunlausekoteloita ja panevat viittaansa isot tupsut, he istuvat mielellään kunniapaikalla ja synagogassa etumaisilla istuimilla ja ovat hyvillään, kun ihmiset toreilla tervehtivät heitä ja kutsuvat heitä rabbiksi. ”Älkää te antako kutsua itseänne rabbiksi, sillä teillä on vain yksi opettaja ja te olette kaikki veljiä. Älkää myöskään kutsuko isäksi ketään, joka on maan päällä, sillä vain yksi on teille isä, hän, joka on taivaissa. Älkää antako kutsua itseäänne oppimestariksi, sillä teillä on vain yksi mestari, Kristus. Joka teistä on suurin, se olkoon toisten palvelija. Sillä joka itsensä korottaa, se alennetaan, mutta joka itsensä alentaa, se korotetaan. ”Voi teitä, te lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te suljette taivasten valtakunnan ovet ihmisten edestä. Itse te ette mene sisälle ettekä päästä niitäkään, jotka menisivät. Voi teitä, lainopettajat ja fariseukset! Te viette leskiltä talot ja latelette pitkiä rukouksianne vain näön vuoksi. Sitä ankarampi tulee olemaan teidän tuomionne. Voi teitä, lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te kierrätte maat ja meret hankkiaksenne edes yhden käännyynnäisen, ja kun siinä onnistutte, teette hänestä helvetin oman, kahta vertaa pahemman kuin itse olette. Voi teitä, te sokeat oppaat! Te sanotte: ”Jos vannoo temppelin kautta, se ei merkitse mitään, mutta jos vannoo temppelin kullan kautta, vala on sitova.” Te sokeat typerykset! Kumpi on tärkeämpi, kulta vai temppeli, joka sen kullan pyhittää? Te sanotte myös: ”Jos vannoo alttarin kautta, se ei merkitse mitään, mutta jos vannoo alttarille pannun uhrilahjan kautta, vala on sitova. Te sokeat! Kumpi on tärkeämpi, uhrilahja vai alttari, joka lahjan pyhittää? Se, joka vannoo alttarin kautta, vannoo sekä alttarin, että kaiken sen päällä olevan kautta, ja se, joka vannoo temppelin kautta, vannoo samalla hänen kauttaan, jonka asuinpaikka se on. Niin myös se, joka vannoo taivaan kautta, vannoo Jumalan valtaistuimen kautta ja hänen kauttaan, joka sillä istuu. ”Voi teitä, te lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te maksatte kymmenykset jopa mintusta, tillistä ja kuminasta, mutta laiminlyötte sen, mikä laissa on tärkeintä: oikeudenmukaisuuden, laupeuden ja uskollisuuden. Näitä teidän pitäisi noudattaa, noita muitakaan unohtamatta. Te sokeat oppaat! Hytysen te siivilöitte, mutta nielaisette kamelin! ”Voi teitä, te lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te puhdistatte maljanne ja vatinne ulkopuolelta, mutta mitä niissä on sisällä: riistoa ja hillittömyyttä! Sinä sokea fariseus, puhdisti malja ensin sisältä, muuten sitä ei saada ulkopuoleltakaan puhtaaksi! ”Voi teitä, te lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te olette kuin kalkilla valkaistut haudat. Ulkopuolelta ne kyllä ovat kauniita mutta sisällä täynnä kuolleiden luita ja kaikkea saastaa. Samalla tavoin tekin olette hurskaita ulkonaisesti, ihmisten silmissä, mutta sisältä täynnä teeskentelyä ja vääryyttä. ”Voi teitä, lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te rakennatte profeettojen haudoille

muistomerkkejä , te koristelette vanhurskaiden hautakiviä ja sanotte: ”Jos me olisimme eläneet isiemme aikana, emme olisi heidän kanssaan tahranneet käsiämme profeettojen vereen” Näin te kuitenkin itse tunnustatte olevanne niiden jälkeläisiä, jotka murhasivat profeetat. Jatkakaa toki isienne tapaan, kunnes mitta on täysi! Te käärmeet, te kyykäärmeitten sikiöt! Miten te voisitte välttää kadotustuomion? ”Kuulkaa siis: Minä lähetän teidän luoksenne profeettoja, viisaita miehiä ja lainopettajia. Toiset heistä te tapatte ja ristiinnaulitsette, toisia ruoskitte synagogissanne ja ajatte takaa kaupungista toiseen. Näin te tulette syypäiksi kaikkeen viattomaan vereen, joka maan päällä on vuodatettu, hurskaan Abelin verestä aina Sakarjan, Barakjan pojan, vereen asti, hänen, jonka te tapoitte temppelin ja alttarin välille. Totisesti: tämä sukupolvi joutuu vielä vastaamaan tästä kaikesta! ”Jerusalem, Jerusalem! Sinä tapat profeetat ja kivität ne, jotka on lähetetty sinun luoksesi. Miten monesti olenkaan tahtonut koota lapsesi, niin kuin kanaemo kokoaa poikaset siipiensä suojaan! Mutta te ette tahtoneet tulla. Kuulkaa siis: teidän temppelinne on jäävä asujaansa vaille. Sillä minä sanon teille, että te ette minua tästedes näe ennen kuin sanotte: ”Siunattu olkoon hän, joka tulee Herran nimessä!” (Matt. 22: 15 - 23: 39)

Fariseusten tarkoitus oli jollain keinoin osoittaa Jeesuksen toimivan väärin. Herodeksen kannattajilla tarkoitetaan Herodes Antipaan sotilaita tai kannattajia. Kyse ei ole poliittisesta puolueesta tai uskonnollisesta ryhmästä. Jotkut Herodes Antipaan kannattajat ovat voineet pitää häntä ennustettua messiaana sanan poliittisessä merkityksessä. Tällöin he ovat ymmärtäneet väärin patriarkka Jaakobin sanat pojalleen Juudalle: ”Ei siirry valtikka pois Juudalta, ei käskijän sauva hänen suvultaan. Hänen heimostaan on tuleva se, jolla on valta, häntä kansat tottelevat.” (1. Moos. 49: 10). Herodes Suuri ei ollut kansallisuudeltaan juutalainen vaan idumealainen. Uskonnoltaan hän oli juutalainen. Hän oli ottanut arvonimekseen myös ”Juudan kuninkaan”. Näin valtikka on siirtynyt pois Juudan suvulta ja oli messiaan aika tulla.

Tässä yhteydessä päätekijöinä esitetään fariseukset. Tämä johtuu siitä, että Matteuksen kirjoittaessa evankeliumiaan Herodes Antipaan kannattajat eivät muodosta uhkaa Matteuksen perustamille seurakunnille, mutta fariseukset edelleen muodostavat uhkan.

Tultuaan Jeesuksen luo he pukevat kysymyksensä suureen kohteliaisuuteen: ”Opettaja, me tiedämme, että sinä puhut totta.” ”Sinä olet ihmisistä riippumaton etkä tee eroa heidän välillään” kertoo raamatullisen ajatuksen oikeudenmukaisuudesta. Lahjuksia ei oteta eikä ihmisen asemaan katsota. Näin köyhiäkin kohdellaan oikeudenmukaisesti.

Juudeassa oli useita erilaisia veroja, Nyt puheena oleva vero on niin sanottu päävero (henkivero). Tätä veroa maksoivat vuosittain naiset täytettyään 12 vuotta ja miehet täytettyään 14 vuotta. Tätä veroa ei kerätty yli 65 vuotialta. Tätä veroa kerättiin vain valloitetujen alueiden asukkailta.

”Onko oikein maksaa keisarille veroa vai ei?” Herodeksen kannattajille verojen maksu keisarille oli itsestään selvyys, mutta fariseuksille se oli oikea kysymys. Veron maksaminen merkitsi sitä, että veroa maksava tunnusti pakanallisen hallitsijan hallitsevan Israelia. ”Te teeskentelijät!” Alun perin sana merkitsi näyttelijää, Matteuksen evankeliumin loppupuolella se merkitsee väärää uskonnollista opettajaa.

Kyseessä on ansa. Jos Jeesus kieltää veron maksamisen, silloin roomalaiset pidättävät Hänet kapinallisena. Jos Jeesus hyväksyy veron maksamisen, silloin Hän menettää kansansuosionsa, kun ihmiset pitävät Häntä miehitysvallan hyväksyjänä.

Denaarit olivat rahayksikkö, joka oli tuohon aikaan työmiehen päivän palkka. Denaarissa oli keisarin kuva ja kehätekstinä keisarin nimi ja arvo. Jeesuksen ajan denaarissa se voisi olla ”Keisari Tiberius, jumalallisen Augustuksen poika, suuri ylimmäinen pappi”.

Tämä Kristuksen sanonta sisältää mietelauseen. Sen idea on hyväksyä keisarin valta, vaikka sitä ei pidetä parhaana mahdollisena asiana. Se kuitenkin tarjoaa järjestyksen, kun toisena vaihtoehtona olisi anarkia, joka johtaa sekasortoon. Siis kahdesta huonosta vaihtoehdosta valitaan se vähemmän huono. Se ei pidä keisarillista valtaa jumalallisena. Jeesus valitsee väkivallattoman sosiaalisen muutoksen ja odottaa pian tapahtuvaa Jumalan valtakunnan toteutumista.

Tämä on myös ohje meille. Me olemme kahden maailman kansalaisia. Ruumiiltamme me kuulumme tähän maailmaan ja elämme myös sen sääntöjen mukaan noudattaen paikallisia lakeja ja maksamalla veromme. Mutta sielultamme olemme matkalla kohti Jumalan valtakuntaa. Tämä merkitsee toimimista Kristuksen opetuksen mukaisesti. Maallinen laki antaa meille pienemmän velvoitteen, vaikka kykeneekin meidät pakolla sitä noudattamaan. Kristuksen opetus lähimmäisen rakastamisesta on paljon suurempi velvoite, jonka me yritämme vapaaehtoisesti täyttää.

Saddukeukset olivat vanhoillinen ryhmä, joka hyväksyi vain Tooran opetuksen. Kun Toora ja yleensäkin Vanha testamentti ei selvästi opeta ylösnousemuksesta, niin he kielsivät sen (kts. Ap.t. 23: 8, mutta fariseukset pitivät ylösnousemusta todellisena asiana).

Suvun jatkaminen veljen kuollessa ilman lasta perustuu Mooseksen kirjoihin (1. Moos. 38: 8 ja 5. Moos. 25: 5 – 6). Leviraattiavioliitto tai lankousavioliitto oli käytössä juutalaisuudessa. Sitä on esiintynyt myös joissakin muissa vanhoissa kulttuureissa. Sen avulla taattiin suvun jatkuminen. Ainakin ensimmäistä syntynyttä lasta pidettiin kuolleen miehen lapsena. Se myös säilytti omaisuuden omassa suvussa.

Saddukeusten esittämä kertomus on lähinnä oletamus, että näin voisi tapahtua. Sen tarkoituksena on osoittaa, minkälaiseen ongelmaan uskomus ylösnousemuksesta voi johtaa. Kertomus heijastaa Raguelin tyttären Saaran tarinaa, jossa Saaralla oli ollut seitsemän miestä (Tob. 3: 7 – 10).

”Ette tunne pyhiä kirjoituksia ettekä Jumalan voimaa.” Kirjojen lukeminen ei riitä, tarvitaan uskoa toimivaan Jumalaan.

”Ylösnousseet ovat kuin enkelit taivaassa.” Vastaus muistuttaa fariseusten opetusta. Ylösnousemuksen jälkeinen elämä ei ole sellaista, minkä me koemme täällä maan päällä, vaan olemisen muoto on toisenlainen. Puhumme ruumiillisesta ylösnousemuksesta, mutta kyse ei ole meidän nykyisestä vajavaisesta ruumiista, vaan toisenlaisesta, hengellisestä ruumiista (1. Kor. 15: 44).

”Ettekö ole lukeneet” kiinnittää huomion nyt Tooraan. Eikö siellä puhuta ylösnousemuksesta? Jeesuksen käyttämä kohta ei puhu suoraan ylösnousemuksesta mutta tuo esille kuoleman jälkeisen elämän. ”Minä olen Abrahamin Jumala, Iisakin Jumala ja Jaakobin Jumala”. (2. Moos. 3: 6) Huomio on aikamuodossa. Jumala on edellä mainittujen Jumala, vaikka patriarkat meidän silmissämme ovat kuolleita. Aikamuoto on preesensissä, nykyajassa. Näin ollen Jumalalle he ovat olemassa edelleen. Elämä jatkuu biologisen kuoleman jälkeen. Kristillinen usko erottaa kaksi eri kuolemaa. Biologinen kuolema merkitsee ruumiin elintoimintojen lakkaamista. Se ei merkitse joutumista pois Jumalan yhteydestä. Todellinen kuolema on ihmisen eroaminen Jumalasta, hengellinen kuolema.

Roomalaiskirjeessä todetaan: ”Juuri sitä vartenhan Kristus kuoli ja heräsi elämään, että hän olisi niin kuolleiden kuin elävienkin Herra.” (Room. 14: 9) Isien mukaan tässä sana kuollut tarkoittaa biologisesti kuollutta, mutta joka ei ole hengellisesti kuollut.

Lainopettaja, joka kysyi lain suurimmasta käskystä, kuului fariseuksiin ja hänen tehtävänsä oli saada Jeesus puhumaan jotain väärin, tulkitsemaan lakia väärin, josta Häntä voitaisiin syyttää. Lainopettaja tarkoittaa samaa kuin kirjanoppinut, Matteus ei käytä tätä sanaa muualla, mutta Luukkaalla se esiintyy kuusi kertaa.

Kysymys: ”Mikä on lain suurin käsky?”, on erittäin hyvä, siinä kysytään joko juutalaisen lain tiivistelmää tai sen keskipistettä. Fariseukset suosittuna puolueena olivat kiinnostuneita yleisestä opetuksesta ja siinä yhteenvedot olivat välttämättömiä. Kehittäessään pienempiä lakeja he olivat menettämässä otteen oleellisimmista asioista.

”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi.” Jeesus lainaa tässä viidettä Mooseksen kirjaa (6: 5). Sanan ”voima”, joka on alkuperäisessä tekstissä, on Matteuksella sana ”mieli”. Rakkaus ei ole ensisijaisesti tunne, vaan uskollisuutta liitolle. Kysymys on halusta ja tekemisestä. Rabbiinisen kirjallisuuden mukaan sydän tarkoittaa tahtoa, sielu tarkoittaa elämää ja mieli, siis voima, tarkoittaa ihmisen varallisuutta tai hyvinvointia. Ajatus tulee selväksi, kun lukee, miten kiusaaja koetteli Jeesusta erämaassa ja lupasi Jeesukselle koko maailman. Jeesus torjuu kiusaajan todeten: ”Herraa, Jumalaasi, sinun tulee kunnioittaa ja ainoastaan häntä palvella” (Matt. 4: 1 – 11).

Jeesus näkee lain kokonaisuutena. Kaiken keskuksena on Jumalan rakastaminen. Kaikki muut käskyt voidaan johtaa siitä. Näin myös käsky ”Rakasta lähimmäistäsi kuin itseäsi” (3. Moos. 19: 18) on johdettu Jumalan rakastamisesta, sillä meidän on tultava lähelle Jumalaa ja samalla me lähestymme lähimmäisiämme. Tämä käsky tunnettiin juutalaisuudessa, mutta sitä ei pidetty yhtä tärkeänä kuin Jumalan rakastamista. Uudessa testamentissa lähimmäisen rakastamisen merkitys kasvaa. Käskyssä on oikein huomioitu myös itsensä rakastaminen. Näiden kahden käskyn yhdistämistä ei ollut ennen Jeesusta tehty selvällä tavalla. Käskyjen yhdistäminen merkitsi siveellisen toiminnan kehittämistä. Hyvä esimerkki oikeasta ajattelusta löytyy lähetykskirjeistä: ”Jos joku, jonka toimeentulo on turvattu, näkee veljensä kärsivän puutetta mutta sulkee häneltä sydämensä, kuinka Jumalan rakkaus voisi pysyä hänessä?” (1. Joh. 3: 17)

”Näiden kahden käskyn varassa ovat laki ja profeetat.” Rabbit opettivat, että maailma on Tooran (Mooseksen kirjat), temppelipalveluksen ja rakastavien tekojen tai totuuden, lain ja rauhan varassa. Matteuksen teksti osoittaa, että laki itsessään on riippuvainen rakkauden teoista.

Kirkon opettajat puhuessaan Jumalan ja lähimmäisen rakastamisesta korostavat, että ihmisen on oikein suhtauduttava Jumalaan. Tässä korostuu oikea tieto ja sen toteutus. Väärä tieto (harhaoppi) vie ihmisen pois Jumalan yhteydestä. Oikea suhde toisiin ihmisiin perustuu rakkauteen. Väärä suhde on itserakkaus, jolloin muut ihmiset nähdään hyötymisen näkökulmasta.

Toinen aihe tekstissämme on kysymys, kuinka Daavidin poika voi olla Daavidin herra. Tämän kysymyksen Jeesus esitti fariseuksille: ”Mitä te ajattelette Messiaasta? Kenen poika hän on?” Tässä kysymyksessä lähestytään kysymystä Kristuksen valtakunnasta. Kysymys on asiallinen ja ajankohtainen, sillä juutalaisuudessa ei ollut yksimielistä näkemystä Messiaasta.

Sallittakoon tässä muutama huomio juutalaisten messias-ajatuksista. Sana tarkoittaa voideltua, jonka juutalaiset yhdistivät hallitsijan asettamisessa tapahtuvaan voiteluun. Sanasta pitää erottaa kaksi muotoa. Isolla se tarkoittaa Messiaasta, pienellä se tarkoittaa jotain yksittäistä historiallista henkilöä. Eri historiallisia ja ei-historiallisia henkilöitä esitettiin juutalaisuudessa messiaaksi (profeetta Elia, Ihmisen Poika, keskusteltiin, kuka on kärsivä Herran palvelija). Toisaalta kärsivästä Messiaasta ei puhuttu mitään. Osa juutalaisista oli menettänyt uskonsa Messiaaseen. Qumranin yhteisössä häntä pidettiin profeetallisena, Daavidin suvusta tulevana voideltuna pappina. Monille juutalaisille kyse oli ”superhahmosta”, joka tekee suuria. Messiaaseen liitettiin usein kansallisuus, samoin se liitettiin joskus tulevaisuudessa tapahtuvaan pelastukseen, josta ei välttämättä ollut täsmällistä ymmärrystä. Näin ollen on helpompi ymmärtää, että juutalaiset eivät ymmärtäneet Jeesusta Messiaaksi, sillä se vaati uskoa Häneen. Kristillinen käsitys Messiaasta ei ole paluuta johonkin alkuperäiseen messias-odotukseen. Kristillinen näkemys on muutos siihen, mitä juutalaiset ajattelivat Messiaasta.

Fariseusten vastaus vastaa Matteuksen omaa näkemystä (Matt. 1: 1), Messias on Daavidin poika. Heidän vastauksensa on ymmärrettävä niin, että he pitivät messiaasta tavallisena ihmisenä. Jeesuksen kysymys yllättää fariseukset. Jeesus lainaa psalmia (Ps. 110: 1). Hän tekee kysymyksen kahteen kertaan. Kuinka on mahdollista, että Daavid kutsuu häntä herraksi, kuinka Messias voi olla hänen poikansa? Daavid puhuu Hengen innoittamana. Tällä kysymyksellä asetetaan vastakkain menneisyys (traditio ja esi-isät) ja tulevaisuus, se mitä Jumala nyt tekee ja täydentää (Jumalan valtakunta ja Kristus). Vastakkain ovat alkuperää kertovat kertomukset ja tulevaisuuden voima. Molemmilla on arvoa ja merkitystä, mutta nyt Jeesus asettuu uuden kannalle, Daavidin poika on suurempi kuin Daavid itse. Tällä raamatun kohdalla oli suunnaton vaikutus alkukirkon ajatteluun (Ap.t. 2: 29 – 36; Hepr. 1: 13, 1. Kor. 15: 25 – 28).

”Kukaan ei pystynyt vastaamaan hänelle” osoittaa juutalaisten uskonnollisten johtajien kyvyttömyyden. Opillisesti juutalaisuudessa ei ollut vastausta. Puuttui lopullinen näkemys Messiaasta. Tämä johti siihen, että juutalaisten uskonnollisten johtajien ainoa keino selviytyä tilanteesta oli johtaa Kristus ristille. Sille tulee vastavaikutus: Kristuksen ylösnousemus.

”Mooseksen istuin on nyt lainopettajien ja fariseusten hallussa” voi olla osittain väärää tietoa antava ilmaisu. Teksti voidaan ymmärtää niin, että se on menneessä ajanmuodossa. Silloin se kuvaisi tilannetta, kun Matteus kirjoitti evankeliuminsa. Tällöin lainopettajien asema oli mennyttä ja juutalaisten tärkein arvovalta oli (vain) fariseusten hallussa.

Evankeliumin antama ohje on noudattaa heidän opetustaan mutta ei heidän käytännön toimintaansa. Tässä Jeesus osoittaa kunnioitusta Vanhan testamentin opetusta kohtaan. Jos fariseus opettaa Vanhan testamentin mukaisesti, hänen opetuksensa on oikea. Muualla me näemme, että Jeesus arvostelee fariseuksia ”isien perinnäissäännöistä”. Tällä tarkoitetaan Vanhan testamentin väärää tulkintaa. Tämä tulkinta toi tavalliselle kansalle suuren taakan. Fariseukset itse eivät noudata näitä säädöksiä.

Raskaiden taakkojen vastakohta löytyy hieman aikaisemmin Matteukselta: ”Tulkaa minun luokseni, kaikki te työn ja kuormien uuvuttamat. Minä annan teille levon. Ottakaa minun ikeeni harteillenne ja katsokaa minua: minä olen sydämeltäni lempeä ja nöyrä. Näin teidän sielunne löytää levon. Minun ikeeni on hyvä kantaa ja minun kuormani on kevyt.” (Matt. 11: 28 – 30)

Fariseusten huomionhakuisuus näkyi eri taavoin. Nahkaisissa raamatunlausekotelossa säilytetään otteita raamatusta (vrt. 5. Moos. 6: 4 – 9). Kotelot oli kiinnitetty otsaan tai vasempaan käteen. Mitä isompi kotelo, sen enemmän tekstejä. Viitan tupsut muistuttavat juutalaisia lain käskyistä (4. Moos. 15: 38 - 40). Jeesus oli jo aikaisemmin kiinnittänyt huomiota näihin asioihin (Matt. 6: 1, 5, 16, Luuk. 14: 7 – 11).

”Älkää te antako kutsua itseänne rabbiksi” liittyy muutokseen tämän sanan käytössä. Sana rabbi Jeesuksen aikana tarkoitti mestaria. Sitä käytettiin erittäin harvoin. Sanan käyttö yleistyi Jerusalemin temppelin tuhoutumisen jälkeen alkaen vuodesta 70. Matteus kieltää tämän sanan käytön yleistymisen (”inflaation”). Fariseukset huomionhakuisuudessaan nauttivat siitä, kun ihmiset käyttivät heistä sanaa rabbi.

Sama asia koskee sanaa isä. Tämän sanan käyttö alkaa juutalaisuudessa samoihin aikoihin kuin rabbi -sanon yleistyminen. Sana tulee käyttöön kristillisessä kirkossa luostariliikkeen kautta, jossa sillä tarkoitettiin hengellistä johtajaa. Matteus toteaa todellisen opettajan, oppimestarin, olevan Kristus. Muut opettajat ovat toissijaisia. Todellinen suuruus mitataan sillä, miten palvelee toisia.

Jeesuksen opetus näiden sanojen käytöstä tulee ymmärtää siten, että meillä on yksi todellinen Isä ja Opettaja, joka on Jumala. Jeesus ohjaa tekemään eron maallisten opettajien ja isien sekä Jumalan

välillä. Mutta Hän ei kiellä näiden sanojen käyttämistä ihmisistä. Hän kieltää sen, että joku vaatii muita käyttämään hänestä näitä nimityksiä.

”Voi teitä” lausemat on suunnattu lainopettajia ja fariseuksia vastaan. Ne tuovat esille tyhjän uskonnollisen toiminnan. Niissä ei kuvata kaikkia fariseuksia eikä niitä saa yhdistää kaikkiin juutalaisiin. ”Voi teitä” lauseet ovat sopusoinnussa Matteuksen evankeliumin viidennessä luvussa olevien autuuden lauseiden kanssa. Niiden esikuvana voidaan pitää Jesajan kirjan ”Voi niitä” lausemia (Jes. 5: 8, 11, 18, 20, 21, 22).

”Voi teitä, lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät!” Matteus vastustaa tässä Jeesuksen oppositiota. Jeesuksen oppositio koostui laajemmasta piiristä, kuin tässä on mainittu, mutta tekstin muokkaamiseen vaikutti se, että Matteus samalla puolusti seurakuntiaan ”lainopettajien, fariseusten ja teeskentelijöiden” hyökkäyksiltä. Samalla hän varoittaa seurakuntiaan omahyväisyydeltä. Tekopyhä tarkoitti alun perin näyttelijää, mutta tässä yhteydessä se tarkoittaa raamatun väärää tulkitsijaa, uskonnollista opettajaa, joka epäonnistui vastuun kantamisessa.

”Te suljette taivasten valtakunnan ovet ihmisten edestä” voi viitata siihen, että fariseukset kieltävät sen, että Jeesus on Kristus. Kristuksen kautta me pääsemme taivasten valtakuntaan. Kristuksen kieltäminen sulkee ovet sinne. Lisäksi johtavassa asemassa olevat antavat esimerkin muille oikeasta elämäntavasta. Jos fariseukset elivät väärällä tavalla, he antoivat väärän esimerkin ihmisille.

Sen lisäksi Jeesus kiinnittää huomiota heikossa asemassa olevien hyväksikäyttämiseen. Tästä ovat esimerkkinä lesket. Pitkät rukoukset ovat sitä varten, että rukousten lukija ansaitsisi sillä itselleen enemmän varallisuutta. Tässä siis hyväksikäyttö on naamioitu hyvän tekemiseksi.

”Te kierrätte maat ja meret” on epäsuora kohteliaisuus fariseuksille heidän suorittamastaan Palestiinan ulkopuolisesta lähetystyöstä. Sen pohjalle Paavali perusti seurakuntia. Mutta juutalaisuuteen kääntyneestä tehdään innokas muodollisen lain noudattaja, joka ei ole osallinen Jumalan armosta. Näin hänestä tulee ”helvetin oma”, siis todellisuudessa Jumalasta erossa oleva.

”Jos vannoo temppelin kautta, se ei merkitse mitään, mutta jos vannoo temppelin kullan kautta, vala on sitova.” Tällaista mainintaa ei löydy Vanhasta testamentista. Vastaavan tyyppisiä lausuntoja löytyy Talmudista, mutta niissä vannotaan Tooran tekstien kautta.

Vannomisesta Jeesus opettaa Vuorisaarnan yhteydessä (Matt. 5: 33 – 37). Jeesuksen mukaan ei tule vanhoa, mutta puheessa voi käyttää vahvistussanoja kyllä ja ei. Puheen tulee olla yksinkertaista, siinä ei tule olla selittelyjä. Taustalla on yksi kymmenestä käskystä: ”Älä todista väärin toista ihmistä kohtaan” (5. Moos. 5: 20) eli ihmisen tulee puhua totta.

Kymmenesosa kaikesta maan tuotosta kuului Herralle eli se oli ”uskonnollinen vero” (3. Moos. 27: 30). Tämä kymmenys koski myös karjaa. Sillä kustannettiin papiston elanto ja autettiin muukalaisia, orpoja ja leskiä (5. Moos. 22 – 29). ”Mutta laiminlyötte sen, mikä laissa on tärkeintä: oikeudenmukaisuuden, laupeuden ja uskollisuuden.” Rabbiininen kirjallisuus käsitteli Vanhan testamentin antamia käskyjä joko tehden niistä ankarampia tai helpompia. Vähäosaiset voitiin tarvittaessa sivuuttaa. Minttu, tilli ja kumina olivat vähäisiä asioita. Ylpeydessään lainopettajat ja fariseukset maksoivat näistäkin kymmenykset, mutta jättivät vähäosaiset huomiotta. Matteuksen evankeliumissa oleva näkökanta on juutalais-kristillinen. Sen mukaan Toora (viisi Mooseksen kirjaa) tuli huomioida kokonaisuutena, sellaisena kuin Jeesus sitä tulkitsi. Fariseukset noudattivat lain helpompia osia, mutta luopuivat vaativimmista asioista, lähimmäisen rakastamisesta. Jeesus kehottaa tarkkaavaisuuteen, jota seuraa armollisuus ja auttaminen. Hyttysen siivilöiminen kertoo, kuinka fariseukset vastustivat pieniä syntejä, mutta nielaisevat kamelin, joka merkitsee isointa mahdollista syntiä. Tässä on vertailussa ”pienin ja suurin” elävä olento tarkoittaen syntiä.

Maljan ja vadin puhdistaminen vain ulkopuolelta johdattaa kysymykseen, mikä on ihmisen käyttäytymisessä tärkeintä. Toisen ihmisen kohtaaminen ja oikea kohtelu on tärkeämpää kuin astioiden puhdistaminen. Astiat piti puhdistaa isien perinteen mukaisesti. Mutta jos ne täytettiin riistolla saadulla viinillä ja lihalla, niin ne eivät olleet puhtaita. Ihmisen ulkoisen käyttäytymisen lisäksi hänen tuli olla myös sisältä puhdas. Samasta asiasta kertoo myös ”valkaistut haudat”.

Jeesus ei tuomitse profeettojen muistomerkkien rakentamista. Hän tuomitsee sen, että lainopettajat ja fariseukset tuomitsevat esivanhempiensa toiminnan, mutta jatkavat heidän toimintaansa. Tämä tulee ilmi, kun he vangitsevat, tuomitsevat ja ristiinnaulitsevat Jeesuksen.

Viimeinen ”voi teitä” lauselma on kaikkein vakavin. Sitä seuraa Jeesuksen sanat: ”Te käärmeet, te kyykäärmeitten sikiöt! Miten voisitte välttää kadotustuomion?” Siinä hän toistaa Johannes Kastajan sanat fariseuksille ja saddukeuksille (Matt. 3: 7). Opetus on, että lainopettajat ja saddukeukset eivät voi paeta tuomiota. Siltä ei kukaan voi välttyä (vrt. Johanneksen ilmestys 6: 15 – 17).

”Minä lähetän teidän luoksenne profeettoja, viisaita miehiä ja lainopettajia.” Tässä kuvataan Matteuksen seurakuntien (varhaisen kirkon) johtajia. Sana ”lähetän” viittaa apostoleihin, sana apostoli on suomennettuna lähettiläs. Näitä fariseukset ja lainopettajat tulevat vainoamaan samalla tavoin, kuin heidän esi-isänsä vainosivat profeettoja.

Vanhan testamentin vainotuista mainitaan ensimmäisenä hurskas Abel, jonka hänen veljensä Kain tappoi. Sakarja, Barakjan poika, on toiseksi viimeinen kahdestatoista pienestä profeetasta. Hänestä ei kuitenkaan löydy tietoa, että hänet olisi tapettu. Voi olla, että kyse onkin toisesta Sakarjasta, pappi Jojadan pojasta, joka tapettiin temppelin esipihalla (2. Aik. 24: 20 – 22). Kyse on heprealaisen raamatun ensimmäisestä ja viimeisestä murhasta. Joskus on myös esitetty, että kyse oli profeetta Sakariaasta, profeetta Johannes Kastajan isästä.

Tekstimme loppuosa on koko luvun kaksikymmentäkolme huipennus. Siinä Jeesus persoonaksi tulleen Jumalan viisautena tuo Jumalalta sanoman pelastuksesta. Saman sanoman Hän ilmoitti jo aikaisemmin ”työn ja kuormien uuvuttamille” (Matt. 11: 28 – 30). Vanhassa testamentissa Jumalan vaeltava viisaus löysi asuinsijan ”rakastetussa kaupungissa” Jerusalemissa, missä hän ”asui rauhassa” (Siirak 24: 7 – 12).

Jerusalem on kaupunki, jota Jumala suojelee (Jes. 31: 5). Mutta se on myös kaupunki, jossa elettiin väärin (Jer. 6: 16). Siellä myös ensimmäinen marttyyri Stefanos sai surmansa (Ap.t. 7: 59). Jeesus kävi tässä kaupungissa usein. Kuvaus kanaemosta tuo esille hoivan, suojelun ja rakkauden. ”Temppelinne on jäävä asujaansa vaille.” on vihje profeetta Jeremiaan ilmoittamaan Herran sanomaan: ”Mutta jos te ette kuuntele, minä minä teille sanon, tästä palatsista tulee rauniokasa” (Jer. 22: 5). Samalla Matteus kirjoittaa jo silloin tapahtuneesta temppelin tuhosta vuonna 70.

”Siunattu olkoon hän, joka tulee Herran nimessä!” kertoo Ihmisen Pojasta, joka tulee tuomitsemaan ja tuomaan Jumalan valtakunnan. Samalla kannattaa huomata, että näin Jeesus oli jo kertaalleen otettu vastaan Jerusalemiin (Matt. 21: 9). Alkuperäinen teksti on psalmeista (Ps. 118: 26). Sanonta ”tästedes” toistuu vielä kaksi kertaa Matteuksen evankeliumissa (Matt. 26: 29, 64).

Liturgian evankeliumi

”Mutta sitä päivää ja hetkeä ei tiedä kukaan, eivät taivaan enkelit eikä edes Poika, sen tietää vain Isä. Niin kuin kävi Nooan päivinä, niin on käyvä silloinkin, kun Ihmisen Poika tulee. Vedenpaisumuksen edellä ihmiset söivät ja joivat, menivät naimisiin ja naittivat tyttäriään aina siihen

päivään asti, jona Nooa meni arkkiiin. Kukaan ei aavistanut mitään, ennen kuin tulva tuli ja vei heidät kaikki mennessään. Samoin käy, kun Ihmisen Poika tulee. Kaksi miestä on pellolla: toinen otetaan, toinen jätetään. Kaksi naista on jauhamassa viljaa: toinen otetaan, toinen jätetään. ”Valvokaa siis, sillä te ette tiedä, minä päivänä teidän Herranne tulee. Ymmärrättehän, että jos talon isäntä tietäisi, mihin aikaan yöstä varas tulee, hän valvoisi eikä antaisi murtautua taloonsa. Olkaa siis tekin valmiit, sillä Ihmisen Poika tulee hetkellä, jota ette aavista. ”Kuka siis on uskollinen ja viisas palvelija, jonka talon isäntä asettaa palvelusväkensä esimieheksi katsomaan, että kaikki saavat ruokansa ajallaan? Autuas se palvelija, jonka hänen herransa palatessaan tapaa näin tekemästä! Totisesti: herra uskoo hänen hoitoonsa koko omaisuutensa. ”Mutta jos palvelija on kelvoton, hän ajattelee: ”Herrani ei tule vielä pitkään aikaan”, ja hän alkaa lyödä tovereitaan ja syö ja juo juoppojen seurassa. Mutta päivänä, jota tuo palvelija ei arvaa, hetkenä, jota hän ei tiedä, hänen herransa tulee, hakkaa hänet kuoliaaksi ja tuomitsee hänet samaan paikkaan, jossa teeskentelijät ovat. Siellä itketään ja kiristellään hampaita. ”Silloin taivasten valtakunta on oleva tällainen. Oli kymmenen morsiusneitoa, jotka ottivat lamppunsa ja lähtivät sulhasta vastaan. Viisi heistä oli tyhmää ja viisi viisasta. Tyhmät ottivat lamppunsa mutta eivät varanneet mukaansa öljyä. Viisaat sitä vastoin ottivat lampun lisäksi mukaansa öljyastian. Kun sulhanen viipyi, heitä kaikkia alkoi väsyttää ja he nukahtivat. Mutta keskellä yötä kuului huuto: ”Ylkä tulee! Menkää häntä vastaan.” Silloin kaikki morsiusneidot heräsivät ja panivat lamppunsa kuntoon. Tyhmät sanoivat viisaille: ”Antakaa meille vähän öljyä, meidän lamppumme sammuvat.” Mutta viisaat vastasivat: ”Emme me voi, ei se riitä meille kaikille. Menkää ostamaan kauppiailta. Mutta kun he olivat ostamassa öljyä, sulhanen tuli. Ne, jotka olivat valmiit, menivät hänen kanssaan häätaloon, ja ovi suljettiin. Jonkin ajan kuluttua toisetkin saapuivat sinne ja huusivat: ”Herra, Herra, avaa meille!” Mutta hän vastasi: ”Totisesti, minä en tunne teitä.” ”Valvokaa siis, sillä te ette tiedä päivää ettekä hetkeä. ”Silloin on käyvä näin: Mies oli muuttamassa pois maasta. Hän kutsui puheilleen palvelijat ja uskoi koko omaisuutensa heidän hoitoonsa. Yhdelle hän antoi viisi talenttia hopeaa, toiselle kaksi ja kolmannelle yhden, kullekin hänen kykyjensä mukaan. Sitten hän muutti maasta.” Se, joka oli saanut viisi talenttia, ryhtyi heti toimeen: hän kävi niillä kauppaa ja hankki voittoa toiset viisi talenttia. Samoin se, joka oli saanut kaksi talenttia, voitti toiset kaksi. Mutta se, joka oli saanut vain yhden talentin, kaivoi maahan kuopan ja kätki sinne isäntänsä rahan. ”Pitkän ajan kuluttua isäntä palasi ja vaati palvelijoiltaan tilitykset. Se, joka oli saanut viisi talenttia, toi toiset viisi niiden lisäksi ja sanoi: ”Herra, sinä annoit minulle viisi talenttia. Kuten näet, olen hankkinut voittoa toiset viisi.” Isäntä sanoi hänelle: ”Hyvin tehty! Olet hyvä ja luotettava palvelija. Vähässä olet ollut uskollinen, minä panet sinut paljon haltijaksi. Tule herrasi ilojuhlaan!” Myös se, joka oli saanut kaksi talenttia, tuli ja sanoi: ”Herra, sinä annoit minulle kaksi talenttia. Kuten näet, olen hankkinut voittoa toiset kaksi.” Isäntä sanoi hänelle: ”Hyvin tehty! Olet hyvä ja luotettava palvelija. Vähässä olet ollut uskollinen, minä panen sinut paljon

haltijaksi. Tule herrasi ilojuhlaan!” ”Viimeksi tuli se palvelija, joka oli saanut vain yhden talentin, ja sanoi: ”Herra, minä tiesin, että sinä olet ankara mies. Sinä leikkaat sieltä, minne et ole kylvänyt, ja kokoat sieltä, minne et ole siementä viskannut. Minä pelkäsin ja kaivoin talenttisi maahan: Tässä on omasi.” Isäntä vastasi hänelle: ”Sinä kelvoton ja laiska palvelija! Sinä tiesit, että minä leikkaan sieltä, minne en ole kylvänyt, ja kokoan sieltä, minne en ole siementä viskannut. Silloinhan sinun olisi pitänyt viedä minun rahani pankkiin, niin että olisin palatessani saanut omani takaisin korkoineen. - Ottakaa pois hänen talenttinsa ja antakaa se sille, jolla on kymmenen talenttia. Jokaiselle, jolla on, annetaan, ja hän on saava yltäkyllin, mutta jolla ei ole, siltä otetaan pois sekin, mitä hänellä on. Heittäkää tuo palvelija ulos pimeyteen. Siellä itketään ja kiristellään hampaita.” Kun ihmisen Poika tulee kirkkaudessaan kaikkien enkeliensä kanssa, hän istuu kirkkautensa valtaistuimelle. Kaikki kansat kootaan hänen eteensä, ja hän erottaa ihmiset toisistaan, niin kuin paimen erottaa lampaat vuohista. Hän asettaa lampaat oikealle ja vuohet vasemmalle puolelleen. Sitten kuningas sanoo oikealla puolellaan oleville: ”Tulkaa tänne te Isäni siunaamat. Te saatte nyt periä valtakunnan, joka on ollut valmiina teitä varten maailman luomisesta asti. Minun oli nälkä, ja te annoitte minulle ruokaa. Minun oli jano, ja te annoitte minulle juotavaa. Minä olin koditon, ja te otitte minut luoksenne. Minä olin alasti, ja te vaatetitte minut. Minä olin sairas, ja te kävitte minua katsomassa. Minä olin vankilassa, ja te tulitte minun luokseni.” ”Silloin vanhurskaat vastaavat hänelle: ”Herra, milloin me näimme sinut nälissäsi ja annoimme sinulle juotavaa? Milloin me näimme sinut kodittomina ja otimme sinut luoksemme, tai alasti ja vaatetimme sinut? Milloin me näimme sinut sairaana tai vankilassa ja kävimme sinun luonasi?! Kuningas vastaa heille: ”Totisesti: kaiken, minkä te olette tehneet yhdelle näistä vähäisimmistä veljistäni, sen te olette tehneet minulle.” ”Sitten hän sanoo vasemmalla puolellaan oleville: ”Menkää pois minun luotani, te kirotut, ikuisen tuleen, joka on varattu Saatanalle ja hänen enkeleilleen. Minun oli nälkä, mutta te ette antaneet minulle ruokaa. Minun oli jano, mutta te ette antaneet minulle juotavaa. Minä olin koditon, mutta te ette ottaneet minua luoksenne. Minä olin alasti, mutta te ette vaatettaneet minua. Minä olin sairas ja vankilassa, mutta te ette käyneet minua katsomassa.” ”Silloin nämäkin kysyvät: ”Herra, milloin me näimme sinut nälissäsi tai janoissasi, kodittomana tai alasti, tai sairaana tai vankilassa, emmekä auttaneet sinua?” Silloin hän vastaa heille: ”Totisesti: kaiken, minkä te olette jättäneet tekemättä yhdelle näistä vähäisimmistä, sen te olette jättäneet tekemättä minulle.” ”Ja niin he lähtevät, toiset iankaikkiseen rangaistukseen, mutta vanhurskaat iankaikkiseen elämään.” Kun Jeesus oli puhunut kaiken tämän, hän sanoi opetuslapsilleen: Kahden päivän kuluttua, niin kuin tiedätte, on pääsiäinen. Silloin Ihmisen Poika luovutetaan ristiinnaulittavaksi.” (Matt. 24: 36 – 26: 2)

Kukaan ei tiedä tulevan maailman aikaa, ei ”edes Poika, sen tietää vain Isä.” Tämän asian takia on turhaa laskea mitään aikaa tämän maailman lopulle. Ihmisen Pojan tuleminen on yllättävä ihmiset,

niin kuin vedenpaisumus yllätti ihmiset Nooan aikana. Nooa on esimerkki siitä, mitä pitäisi tehdä. Hän valmistui vedenpaisumukseen, vaikka siitä ei näkynyt merkkiäkään (vrt. 1. Moos. 6 - 7). Vastaavasti meidän tulisi elää oikein, olla aina valmiina, sillä emme tiedä hetkeä, milloin Ihmisen Poika tulee.

Varhaisessa kirkossa asia ymmärrettiin niin, että Kristus, osana Pyhää Kolminaisuutta, kyllä tietää, milloin on lopun aika. Asia on kuitenkin ilmaistu niin, että opetuslapset eivät jatkaisi uteluaan. Meidänkään ei ole hyvä tietää, milloin on Kristuksen toinen tuleminen. Sen tietäminen tekisi meistä laiskoja, kun meidän nimenomaan pitää toimia siten, että olemme valmiita Kristuksen toiseen tulemiseen, tapahtuipa se milloin tahansa.

Maininta kahden miehen ja kahden naisen kohtalosta on jo kehoitus muuttaa ihmisten käyttäytymistä oikeaan tapaan. Matteus on ”kahdentanut” kertomuksen tässä kohtaa antaen kummallekin sukupuolelle niille sopivan tilanteen.

”Valvokaa siis” on lopputekstin aihe, ihmisen tulee etsiä Jumalan tahtoa ja toteuttaa se. Teksti ei tarkoita, etteikö saisi nukkua, vaan se tarkoittaa valmistautumista lopun aikoihin, varuilla oloa. ”Jos talon isäntä tietäisi” on lyhyt vertaus tästä valvomisesta tai varautumisesta tulevaa varten. ”Olkaa siis tekin valmiit” on ohje evankeliumin kuulijalle tai lukijalle. Olla valmis merkitsee oikeaa elämäntapaa. Varhainen kirkko näki maininnan varkaasta viittaavan kahteen asiaan. Ensinnäkin se merkitsee Kristuksen toisen tulemisen yllättävää tapahtumista. Toiseksi se viittaa ihmisen omaan kuolemaan, se vastaa sitä tilannetta, joka on, kun Kristus tulee toisen kerran. Elä niin, että Kristus tai kuolema voi tulla tänään.

Sitten Matteus vertaa toisiinsa hyvää ja huonoa palvelijaa. Voimme ajatella näitä palvelijoita kahtena eri henkilönä tai yhtenä henkilönä, joka voi tilanteessaan toimia eri tavoin. ”Uskollinen ja viisas palvelija” on valpas ja valmistautunut tehtäväänsä. ”Autuas se palvelija” merkitsee onnellista, hänet palkitaan. Meille uskotaan erilaisia asioita kykyjemme mukaan. Niitä meidän tulee enentää. Jos jollakin on opettamisen lahja, hän opettakoon, kenellä lohduttamisen, hän lohduttakoon.

Vastakohtana on kelvoton palvelija. Hän ei jaksaa odottaa, vaan toimii väärin niin muita palvelijoita, kuin itseään ja Herraansa kohtaan. Hänessä ei ole armeliaisuutta eikä vastuunkantamista. Hän ei ymmärrä, milloin hänen Herransa tulee. Hän saa rangaistuksensa. Kelvottoman palvelijan lopullinen paikka on yhdessä teeskentelijöiden kanssa. ”Siellä itketään ja kiristellään hampaita” kertoo näiden tiedostavan tilansa.

Muilla evankelistoilla ei löydy kertomusta kymmenestä morsiusneidosta. Voi olla, että Luukkaan eräs maininta voisi viitata johonkin tällaiseen (Luuk. 12: 35 – 38). Tämä on kuitenkin rinnakkaiskertomus juuri edellä olleeseen kertomukseen hyvistä ja huonoista palvelijoista (Matt. 24: 45 – 51). Nyt Jeesus kertoo maskuliinisesta palvelijakertomuksesta feminiinisen morsiusneitokertomuksen. Me emme kertomuksesta voi päätellä, minkälaisesta avioliitosta tässä on kysymys. Keskeistä on valmistautuminen lopun aikaan. Seurakunta ei saa menettää toivoa eikä kärsivällisyyttä.

Kymmenen neitsyttä ovat kymmenen opetuslasta (vrt. 2. Kor. 11: 2). Viisaille ja tyhmille on useita esimerkkejä Matteuksella (Matt. 7: 24, 26; 10: 16; 23: 17, 19; 24: 45). Viisaus on nyt sitä viisautta, miten valmistaudutaan käytännössä pelastukseen. Sulhasen viipyminen on Kristuksen toisen tulemisen viipymistä, sen vaarana on rakkauden kylmeneminen (Matt. 24: 12). Täydellinen valppaus ei ole niin tärkeää kuin varustautuminen. Nukahtaminen ei ollut ongelma, mutta öljyn puute oli.

Lamppuja tarvittiin kulkueessa. Sulhanen oli tulossa morsiamensa vanhempien talosta ja menossa omaan taloonsa. Tähän kulkueeseen kaikki ottaisivat osaa. Joissakin vanhoissa käsikirjoituksissa teksti on muodossa: ”ottivat lamppunsa ja lähtivät sulhasta ja morsianta vastaan”. Morsiamen pois jättäminen tekstistä osoittaa ajatusta, että sulhanen on tässä Messias. Kyse ei ole tavallisesta hääparista.

Kreikkalaisessa maailmassa tämän vertauksen tulkinta painottuu erilailla. Tekstissä mainittu öljy on oliiviöljyä. Sanat armo ja öljy ovat kreikankielessä lähes samat. Varhaisen kirkon tulkinnassa tämä vertaus nähdään voimakkaana kehotuksena toteuttaa armoa käytännössä antamalla almuja. Tyhmät eivät olleet antaneet almuja ja Kristuksen tullessa heillä ei ole enää mahdollisuutta almujen antamiseen tai tarkemmin, katumukseen.

Sulhanen on arvaamaton, Hän tuli keskiyöllä. Sen takia Kirkko kehottaa myös valppauteen. Öljy tässä yhteydessä tarkoittaa hyviä töitä, toimintaa pelastuksen eteen. Viisaat morsiusneidot voisivat auttaa, jos siihen olisi mahdollisuutta. Mutta jos toinen ei ole valmis pelastukseen, niin silloin toinen ei akuutissa tilanteessa voi enää auttaa.

”Sulhanen viipyi.” Viipyi tarkoittaa sitä, että lopun aikaa siirretään myöhemmäksi.

Kertomuksen pääpaino on suljetuissa ovissa. Pääsy häähuoneeseen, taivasten valtakuntaan, ei ole automaattisesti kaikille auki. Sinne on valmistauduttava. ”Totisesti, minä en tunne teitä” kertoo jo tuomiosta.

Viimeisenä on kehoitus valvomiseen eli valmistautumiseen. Sama kehoitus löytyy muualtakin evankeliumeista (Matt. 24: 42; Luuk. 12: 40).

Seuraavaksi on kertomus miehestä, joka muutti pois maasta ja antoi palvelijoilleen omaisuutensa, jotta nämä huolehtisivat siitä. Talentin paino on vaihdellut, mutta oletettu paino on noin 35 – 40 kiloa. Talentin arvo oli noin 6000 denaaria ja yksi denaari oli työmiehen päiväpalkka. Kyseessä olisi erittäin huomattava rahasumma. Luukas käyttää toista rahayksikköä, kultarahaa, jonka arvo oli 100 denaaria. Silloinkin kyseessä on isohko rahasumma.

Vertaus voidaan käsittää eri tavoin. Yleensä se ymmärretään niin, että ennen Ihmisen Pojan toista tulemistä ihmisten pitää käyttää saamiaan taitoja vastuullisella tavalla. Joskus sen on katsottu kritisoivan (saddukeusten?) pysähtynyttä tradition ymmärtämistä. Tällöin viitataan niihin kohtiin, missä kerrotaan kasvusta (voiton hankkimisesta). Varhaisessa kirkossa nähtiin, että palvelijoilla tarkoitetaan Kirkon työntekijöitä, sen papistoa.

Talentit annettiin palvelijoille heidän kykyjensä mukaan. Kyvykkäämpi sai vastatakseen isommasta määrästä. Ryhtyä toimeen ei kerro tarkemmin, millaisesta toiminnasta on kyse, se voi olla kaupan käymistä tai sijoittamista. Käytetty sanasto voi myös viitata uusien seurakuntalaisten saamiseen. Yhden talentin saanut säilytti tradition muuttumattomana. Hän ei halunnut nähdä vaivaa muiden hyväksi vaan ajatteli vain omaa itseään (itsekkyyys).

”Pitkän ajan kuluttua” voi viitata Ihmisen Pojan toisen tulemisen siirtymiseen myöhemmäksi. ”Uskollinen” palvelija oli se, johon luotettiin ja joka otti riskin kasvattaakseen alkuperäistä summaa. ”Herrasi ilojuhla” viittaa taivasten valtakuntaan. Kertomuksen osuus viimeiseksi tulleesta, yhden talentin saaneesta palvelijasta, on todennäköisesti saanut vaikutteita Jobin kirjasta (Job 23: 13 – 17).

Ihmisten lahjat ovat erilaisia. Lahjakkain ja toiseksi lahjakkain kasvattavat pääomaa suhteessa saman verran (kaksikertaistavat arvon). Heidät palkitaan samalla tavoin. Yhden talentin saanut tiesi Herransa ankaruuden, mutta siitä huolimatta ei toiminut. Tästä toimimattomuudesta tulee seuraus.

”Ottakaa pois” ja ”antakaa sille” viittaavat Jumalan toimintaan (ns. teologinen passiivi).

Viimeisenä on kuvaus, mitä tapahtuu viimeisellä tuomiolla. Ihmisen Pojan tuleminen kuvataan tapahtuvan kirkkaudessa enkelien kanssa. Valtaistuin kuvaa Hänen valtaansa. Tämä kuvaa Kristuksen toista tulemistä. Nyt korostetaan kirkkautta, sillä Kristuksen ensimmäinen tulo maailmaan oli hiljainen ja Hän alistui kuolemaan pelastaakseen meidät. Toinen tuleminen on siis erilainen kuin ensimmäinen.

”Ihmisen Poika” (Dan. 7: 13 – 14) tarkoittaa Kristusta. ”Kaikki kansat kootaan” on teologinen passiivi, Jumala on kansojen kokoaja. Kaikki kansat ei tarkoita vain pakanakansoja, vaan myös Israelin kansaa. Parempi suomennos voisi olla: ”kaikki maailman ihmiset”. Paimenen toimittama lampaiden ja vuohien erottaminen toisistaan oikeuden toteutumiseksi löytyy profeetta Hesekieliltä (Hes. 34: 17). Kreikkalainen sana, joka on suomennettuna vuohi, voi tarkoittaa myös nuorta vuolta, kiliä. Raamatun yhteydessä sanalla kuvataan jotain, joka on arvossaan vähäisempi kuin jokin toinen. Arvokkaampien eläimien (kertomuksen vanhurskaiden) tuleminen oikealle puolelle voi johtua ajatuksesta, että oikealla kädellä siunataan.

Kristus on kuningas, joka toteuttaa Isänsä tahdon. Hän kutsuu pelastetut taivasten valtakuntaan. Tässä luetellaan tärkeimpiä armon toimia. ”Minä sairastin, ja te kävitte minua katsomassa” on suomennettu ”laimeasti”, sana voitaisiin kääntää myös sanoilla ”huolehtia” tai ”hoitaa”. Harvinaisempi armon teko, vierailta vankien luona, voi johtua Jesajan kirjan ilosanoman tuomisesta (Jes. 61: 1).

Jumalan valtakuntaan kutsutuista Matteus käyttää sanaa ”vanhurskaat”. He olivat hämmästyneitä tästä kutsusta. He eivät toimineet ”ostaakseen pelastuksen” tai ”pakottaakseen Jumalan pelastamaan heidät”. ”Kaiken, minkä te olette tehneet yhdelle näistä vähäisimmistä veljistäni, sen te olette tehneet minulle.” Tässä vastauksessa osoitetaan, että apua tarvitsevan ihmisen palveleminen on Kristuksen rakastamista. Tekstissä on sana ”veljistäni”. Tämä on aiheuttanut keskustelun siitä, ketä pitäisi auttaa. Sana ”veli” voisi tarkoittaa seurakunnan jäsentä. Samalla on huomattava, että jakeessa 45 puhutaan vain ”vähäisimmistä” ilman veli -sanaa. Matteus käyttää sanaa veli kahdessa eri merkityksessä, välillä se tarkoittaa seurakunnan jäsentä, välillä ketä tahansa ihmistä, jota kohtaan meillä on eettisiä velvollisuuksia. Sana ”veli” on ymmärrettävä tässä yhteydessä laajemmin kuin vain seurakunnan jäsen.

Ne, jotka eivät pääse Jumalan valtakuntaan, eivät ole tehneet velvollisuuksiensa mukaisesti. Tekemättömyys muodostuu synniksi. Teksti osoittaa, että Jumala ottaa huomioon sen, miten ihminen toimii tai jättää toimimatta. Iankaikkinen rangaistus ja iankaikkinen elämä on mainittu Danielin kirjassa (Dan. 12: 12). Sana iankaikkinen tässä yhteydessä ilmaisee, että tuomion jälkeen ei ole enää muutosta. Tekstissä kerrotaan, että Jumalan valtakunnan ulkopuolelle joutuneet joutuvat Saatanalle ja hänen enkeleilleen varattuun ”ikuiseen tuleen”. Tämä viittaa juutalaiseen ajatteluun, jonka taustalla on Gehinnomin laakso Jerusalemin lähellä. Tämä laakso toimi Jerusalemin kaatopaikkana ja siellä oli aikanaan toimitettu ihmisten uhraamisia. Tuli liittyynee kaatopaikan jätteiden polttamiseen. Ero Jumalasta, joka on elämä, on todellinen rangaistus.

Opettaessaan tästä tekstistä kirkon opettajat tekevät erään huomion, jota nykyajan ihminen ei huomaa tai edes ymmärrä. Raamattu opettaa jakamiseen. Jos ihminen, jolla olisi mahdollisuus jakaa omastaan, ei sitä oikealla hetkellä tee, varastaa avun tarvitsijalta.

Jumala loi ihmisen vapaaksi ja Hän kunnioittaa ihmisen vapautta. Viimeisellä tuomiolla ihminen joutuu vastuuseen teoistaan. Ihmisille oli varattu valtakunta. Ikuinen tuli oli varattu ”Saatanalle ja hänen enkeleilleen”. Jumalan tuomio vahvistaa sen, minkä ihminen elämänsä aikana on valinnut. Kyse ei kuitenkaan ole vaa’asta, jolla mitataan ihmisen hyvät ja pahat teot. Jumalan rakkaus antaa meille mahdollisuuden mielenmuutokseen (katumukseen). Kääntymällä Jumalan puoleen me voimme saada anteeksi syntimme. Se edellyttää, paitsi Jumalan, niin myös lähimmäisen rakastamista.

”Puhunut kaiken” viittaa koko Jeesuksen elämän aikaisempaan toimintaan ja erityisesti opetukseen. Nyt puhetta seuraa kärsimys. Tämän kaiken Jeesus kertoo etukäteen opetuslapsilleen. ”Ihmisen Poika luovutetaan” on teologinen passiivi. Jumala toimii tässä, jotta pelastussuunnitelma toteutuu. Jeesuksen kuolema yhdistetään pääsiäiseen, vapautumisen ja uhrin juhlaan.